

e'tibor qaratadigan bo'lsak, 2012 yil qabul qilingan ushbu qaror milliy fond birjamiz uchun zomonaviy texnik jihozlar bilan ta'minlanishiga xizmat qilgan.

Mamlakatimizda "Ma'suliyati Cheklangan Jamiyat" shaklida faoliyat yurituvchi subyektlar ham obligatsiya joylashtirish imkoniyatiga ega. Qonunchiligimiz bunga monelik qilmaydi. Hozirgi kunda Respublika fond birjasida obligatsiyalar joylashtirgan kompaniyalar mavjud ulardan "artel" va "biznes finans mikromoliya tashkiloti" M.CH.J lardir.

Qonunchiligimizda imzolangan normativ hujjatlar obligatsiya savdo maydonlari, umuman emitentlar uchun tor doirada erkinlarga ega ekanliklari. Ushbu tarmoq iqtisodiyotda eng muhim ro'l o'ynashi faol pozitsiyaga ega bo'lish davri yetib kelganligini anglatmoqda. Qonunlar orqali imkon qadar erkinlik berilsa, ushbu tarmoq aytish mumkin bo'lsa "gullashiga guvoh bo'lamiz. Obligatsiya kompaniyaning foaliyati uchun ayniqsa, inqiroz yoqasiga kelib qolgan kompaniyalar faoliyati uchun muhim ahamiyat kasb etadi. O'zini inqirozdan qutqaradi, sodda qilib aytadigan bo'lsak faoliyat yurituvchi sohasi qamrovini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" farmonida "milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi, PF-60-son.

2. "“Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida” O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 03.06.2015 yildagi, O'RQ-378-son.

3. "Emissiyaviy qimmatli qog'ozlar chiqarilishini davlat ro'yxatidan o'tkazish, avval davlat ro'yxatidan o'tkazilgan qimmatli qog'ozlar chiqarilishiga o'zgartirishlar va (yoki) qo'shimchalar kiritish, avval davlat ro'yxatidan o'tkazilgan qimmatli qog'ozlar chiqarilishini bekor qilish bo'yicha davlat xizmatlarini ko'rsatishning ma'muriy reglamentini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 06.10.2022 yildagi 572-son.

4. "Moliya asoslari-Moliyaviy menejment mantiqi va amaliyoti" kitobi, Artur J. Keoun, Jon D. Martin, J. Uilliyam Petty.

OLIY TA'LIM TIZIMI SIFATINI OSHIRISHDA MENEJMENT FUNKSIYALARINING O'RNI

Alimova Ruxsora Xamzayevna
Buxoro muhandislik-texnologiya instituti
"Menejment" kafedrasida o'qituvchi-stajor
[*ruxsora_alimova@mail.ru*](mailto:ruxsora_alimova@mail.ru)

Annotatsiya

Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimi sifatini oshirishda menejment funksiyalaridan foydalanish holati o'rganilgan, tahlil qilingan va oliy ta'lim tizimi sifatini oshirish yo'llari takliflari keltirilgan.

Kalit soʻzlar: Oliy taʼlim tizimi, sifatli taʼlim, menejment funksiyalari, sifat menejmenti, oliy taʼlim tizimini innovatsion boshqarish

Yangi Oʻzbekistonni qurishda oliy taʼlimni tizimli isloh qilishning ustuvor yoʻnalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak maʼnaviy-axloqiy fazilatlariga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga koʻtarish, oliy taʼlim tizimi samaradorligini oshirish, oliy taʼlimni modernizatsiya qilish, ilgʻor taʼlim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish dolzarb masala qatorida oʻz aksini topmoqda.

Taʼlim va tarbiya eng noyob kapital sifatida qadrlanayotgan bugungi sharoitda taʼlim natijalarini baholash samaradorligini oshirish va usullarini takomillashtirish mexanizmlarini joriy etish orqali barcha insonlar uchun sifatli taʼlim olish imkoniyatlari yaratilmoqda. Mamlakatimizda taʼlim-tarbiya sohasiga davlat siyosati darajasida alohida eʼtibor qaratilib kelinmoqda. Bu esa oʻz navbatida kadrlar tayyorlash sohasi oldiga taʼlim muassasalari faoliyati samaradorligini zamonaviy talablar asosida oshirish vazifasini qoʻymoqda.

Oʻzbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yoʻnalishi boʻyicha «Harakatlar strategiyasi»da «Oliy taʼlim muassasalari faoliyatining sifatini oshirish, ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyatni ragʻbatlantirish, ilmiy va innovatsiya yutuqlarni amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish»⁷² boʻyicha ustuvor vazifalar belgilangan. Bu esa, oliy taʼlim tizimi samaradorligini oshirishda menejment funksiyalaridan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Taʼlim sifati taʼlim tizimi va taʼlim muassasasi faoliyatining shaxsiy, ijtimoiy va meʼyoriy talablarining real erishish mumkin boʻlgan natijalari bilan tavsiflanadi. Taʼlim muassasasida sifat menejmentini tashkil etish murakkab jarayonlardan biri hisoblanib, oliy taʼlim muassasasida oʻtilayotgan fanlarning nazariy yoki amaliy xususiyatga ega boʻlishidan qatʼiy nazar, doimo oʻzgarish va yangilanishda boʻladi.

Taʼlim sifatining eng muhim tavsiflari quyidagilardan iborat:

- Bilimlar hajmi kasbiy faoliyatni amalga oshirishga muvofiq kelishi lozim. Bunda bilimlar miqdori olingan axborot miqdori emasligini tushunish kerak.
- Bilimlar tuzilishi turli tipdagi bilimlar bilan fan va faoliyatning turli sohalariga mansublik nisbatini ifodalaydi. Bilimlarning unumdorligi va amaliy qimmatlari ularning uygʻunligiga bogʻliq boʻladi.
- Professional fikrlash uslubi bilimlarni boshqarish qobiliyatini aks ettiradi. Koʻpincha talabalar oʻz olgan bilimlarini amaliy faoliyat vazifalari bilan bogʻlay olmaydilar. Bu yerda fikrlash uslubi oʻz taʼsirini koʻrsatadi.

Sifat nazoratining mashhur usullaridan biri **Isikava** usulidir. Isikava diagrammasi 5M ga asoslanadi. 5M quyidagicha tavsiflanadi:

- 1. Man (inson) – inson omili bilan bogʻliq omillar.
- 2. Machines (jihazlar) – mashina va jihozlar bilan bogʻliq omillar.
- 3. Materials (materiallar) – materiallar bilan bogʻliq omillar.
- 4. Methods (usullar) – jarayonlarni tashkil qilish usullari.

---

⁷² Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi «Oʻzbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish boʻyicha Harakatlar strategiyasi toʻgʻrisida»gi PF-4947-son Farmoni // Oʻzbekiston Respublikasi Qonun hujjatlar toʻplami. – T., 2017. –37 b.

➤ 5. Measurements (o'lchovlar) – o'lchov bilan bog'liq omillar.

Yuqoridagi 5 ta omil Isikava chizmasining asosi bo'lib, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatiga ta'sir qilayotgan omillar chizmasini Isikava usulida ko'rsatish mumkin:

Isikava sxemasidan ko'rinadiki, 5 ta sabab bo'yicha ta'lim sifatiga eng ko'p ta'sir etuvchi omillardan biri inson omili bo'lib, u ta'lim sifatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Qolgan omillar inson omili vositasida ta'lim jarayonlari sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Qolgan omillar ichida usullar ham ta'lim sifatiga tashkillashtirish jihatidan sezilarli darajada ta'sir etadi.

Ta'lim sifatiga salbiy ta'sir etayotgan ushbu muammolarni bartaraf etish aniq mexanizmga asoslangan bo'lishi lozim. Xususan, Oliy ta'lim tizimi sifatini oshirishda menejment funksiyalarining o'rni bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Ta'lim sifatini boshqarish, ta'lim tizimi boshqaruv faoliyatini tashkil etish hamda ta'lim tizimi samaradorligini oshirish ko'pgina mutaxassislar tomonidan talqin etilgan. Ta'lim tizimi samaradorligini oshirishda menejment funksiyalarini mohiyatini va ta'lim tizimida ulardan foydalanish maqsadga muvofiq.

2. Ta'lim tizimi sifati, eng avvalo, yuksak malakali rahbar kadrlar faoliyati bilan belgilanadi. Aynan oliy ta'lim tizimi samaradorligini oshirishda rahbarlarning samarali boshqaruv faoliyati va funksiyalarini o'rganish lozim. Bugungi kunda ta'lim tarbiyaning samarasi va ta'sirchanligi boshqaruv tizimida faoliyat yuritayotgan rahbarlarning ma'suliyatliligiga, qobiliyatliligiga, ishonchliligiga, pedagogik mahorati, kompetentligiga, pedagogik muloqati, samimiyligi, adolatparvarligi ta'lim tizimiga qay tarzda yondashishiga bog'liqdir.

3. Oliy ta'lim muassasasini samarali boshqarish ta'lim tizimi sifatini oshirishga xizmat qiladi, bu esa o'z navbatida menejment funksiyalaridan samarali foydalanishga bevosita bog'liqdir. Ta'lim tashkilotini boshqarish ta'lim tashkilotining maqsadlarini aniqlash va ularga erishish uchun bir-biriga bog'langan jarayonlarga asoslangan o'zaro bog'liq boshqaruv funksiyalarini amalga oshirishning yagona uzluksiz jarayoni sifatida

qaralishi kerak. Bu funksiyalardan birortasining qoniqarsiz ishlashi muqarrar ravishda butun boshqaruv tizimining noto‘g‘ri ishlashiga olib keladi.

4. Oliy ta‘lim tizimi strukturasi ta‘lim tashkilotining o‘ziga xos xususiyatlari, ko‘rsatiladigan ta‘lim xizmatlari, talabalar soni, oliy ta‘lim muassasasining xalqaro ta‘lim loyihalarida qatnashish darajasi va o‘zining ilmiy-tadqiqot faoliyati hajmi hamda boshqalar asosida shakllanadi.

5. Oliy ta‘lim tizimi boshqaruv strukturasi tahlil qilish orqali oliy ta‘lim muassasasida har bir bo‘lim va xodimning boshqaruv funksiyalari aniqlab olinadi. Boshqaruv funksiyalari xodimning egallab turgan lavozimi vakolatlari doirasida belgilab beriladi va amalga oshiriladi. Oliy ta‘lim muassasasining davlat ta‘lim standartini mutaxassislik yo‘nalishlari bo‘yicha bajarilishini, kadrlar tayyorlash sifati davlat tomonidan tayinlangan organ oliy ta‘lim boshqarmasi tomonidan nazorat qilinadi.

Yangi bilimga asoslangan iqtisodiyot sharoitida oliy ta‘lim tizimini innovatsion boshqarish konsepsiyasi orqali ta‘lim tizimi sifatini oshirish imkoniyati yanada kengayadi. Bu esa, bugungi shiddatli o‘zgarishlar davrida eng dolzarb muammolardan biridir. O‘zbekiston Respublikasida ta‘lim tizimi sifatini oshirishda innovatsion faoliyat rivojlanishi va innovatsiyalarni boshqarish muammolarining metodologik asoslarini zamonaviy talablarga asoslangan holda ishlab chiqish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi «O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida»gi PF-4947-son Farmoni // O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlar to‘plami. – T., 2017. – 37 b.

2. Aziza HAMIDOVA, Oliy ta‘lim tizimida ta‘lim jarayoni sifatini boshqarish samaradorligini oshirish// “Biznes daily media” jurnali, - T.: 2015, 7-son

3. Ahlidinov R.Sh. Ta‘limni boshqarish. – Toshkent: Sharq, 2003.

4. <http://www.pedagog.uz>

OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH

*Ortiqov Ulug‘bek Akrombek o‘g‘li
O‘qituvchi, Toshkent moliya instituti*

Annotatsiya

Ushbu maqolada mamlakatimizdagi oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarini klaster tizimi asosida iqtisodiy samaradorligini oshirish hamda takomillashtirish masalalari muhokama qilingan. Shuningdek, qishloq xo‘jaligini rivojlantirish bo‘yicha iqtisodiy ko‘rsatkichlar tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: klaster, oziq-ovqat mahsulotlari, iqtisodiy samardorlik, qayta ishlash, innovatsiya, texnologiya, takomillashtirish.

Mamlakatimizda pandemiya oqibatlaridan so‘ng, aholi tomonidan kundan-kunga oziq-ovqat mahsulotlarini iste‘mol qilishga bo‘lgan talab keskin darajada ortib